

Ördögbe vetett hitnek: a kígyót bukott angyalként, azaz ördöggként értelmezi.

KORÁBBAN a bölcs asszonyok „ördög által megszállottak” számítottak, boszorkányokként üldözték, és megégették őket. A mai „ördögűzők” még mindig „gyógyítanak” „megszállottakat”. Az áteredő bűnről szóló tanítás tehát afféle zárókö, amellyel a klasszikus dogmatika egész épülete áll vagy bukik. A katolikus egyház hivatalos katekizmus (Vatikánváros, 1993) egyenesen a „kinyilatkoztatás” minőségét tulajdonítja a bűnbeesés mítoszának: „Aki hozzányúl az áteredő bűnhöz, az megsérti Krisztus misztériumát.” Mert – e tanítás szerint – Jézus azért feszítette magát keresztre, hogy legyőzze a világ (áteredő) bűnét, a jóságos mennyei Atya pedig elfogadja az ő áldozatát.

Sok teológus véleménye szerint az áteredő bűn tana megrontotta a keresztény hitet; olyan 4. századi, ezoterikus tanítás ez, amelytől a keresztényeknek végre meg kell szabadulniuk. Létezik-e kivezető út? Ágoston leghevesebb ellenfele *Julianus*, Eclanum püspöke volt. Szerinte egyetlen ember sem romlott meg annyira, és nem olyan bűnös, hogy ne tehetne jót saját szabad tetteként. Az emberi szexualitás, az élvezet is Isten által akart jó. Ha szabadságában az ember jót tesz, akkor ez az ő jó emberi teljesítménye. Isten támogató segítőként van jelen: arra buzdít, hogy az ember még jobban és átfogóbban tegye a jót.

De Ágoston érvényre juttatta a maga meggyőződését, politikai erőszak segítségét is igénybe véve. Régóta bizonyított dolog: Ama zsinatok résztvevőit, akik akkoriban az áteredő bűn tanának különböző modelljeiről kellett dönteniük, megvesztegetéssel tudta megnyerni: „A győztes párt számított azután az igazhitű pártnak”, mondja az Ágoston-specialista *Kurt Flasch*.

DE ANNAK MEGÉRTÉSÉHEZ, hogy szabadságukban az emberek miért cselekszenek rosszat, nincs szükség az áteredő bűn tanítására. *Giovanni Franzoni* olasz teológus megadja az irányt: „A világban lévő rossz teljességgel magyarázható a világ és az ember horizontján belül.” Ebben *Immanuel Kant* alapvető felismeréseit követi: Lépésről lépésre korlátozni lehet a rosszat, ha az

emberek követik lelkiismeretük szavát. A lelkiismeretben az egyetemes erkölcsi törvény nyilvánul meg, és még a bűnözők sem kapcsolhatják ki teljesen a lelkiismeretüket. A gonosztett helye a szabad döntések örvénylése közepette van. De a szabadság önmagában még nem rossz attól, hogy az emberek rosszat is tehetnek szabad döntéssel. Ez a felismerés elemi jelentőségű, s nem csupán *Kant* számára, aki hangsúlyozta: Ha engedem, hogy önző elvek vezéreljenek, és az egyetemes erkölcsi törvény ellenére cselekszem, akkor rossz keletkezik a világban. Az önző életfelfogás azért rossz, mert sosem válhat mindenki számára érvényes, általános törvényé. *Hanna Arendt* filozófus valamiképp szintén *Kant*ot követi: Az rossz, aki nem képes és nem akar saját maga gondolkodni, hanem „csatlósként” megadja magát a tekintélyeknek. Ő is úgy véli: ahhoz, hogy megértsük a világban lévő rosszat, elemző kritikára, értelmes érvekre van szükség, nem pedig az áteredő bűn tanának mítoszokat utánzó állításaira.

A rosszat kritikus neveléssel, oktatással és társadalomkritikával lehet korlátozni. Sosem fogjuk tudni maradéktalanul megmagyarázni, honnan ered az újból és újból átélhető „rosszra való hajlam” (*Kant*). De *Kant* lényegi felismerése marad, hogy az ember elsődlegesen jó. S a következő teológiai következtetések sejlenek föl: Búcsút mondvá az áteredő bűn tanának, az egyház megszabadul a megterhelő emberképtől, valamint az ördög-től és az egyedül üdvözítő egyház tanától. Jézus ekkor már nem „áldozati bárány”, hanem megváltó mintakép, amely a jóra bátorít. Az áteredő bűn tana nélkül a keresztény hit ismét elemi erejűvé válik – egyszerűvé és értelmessé, s közelít a keresztény humanizmus jó hagyományaihoz, ahhoz, hogy igent mondjon Isten jó teremtésére. Ha már (szinte) eltörtölték „a pokol tornácát”, akkor lehetségessé válik majd az is, hogy megsabaduljunk az áteredő bűn félelmet keltő tanától.

Christian Modehn

Forrás: Publik-Forum, 2017/11

Merza József

Ünnepi ének Húsvétra

Valóban méltó és igazságos,
illő és üdvösségünkre váló,
hogy Téged, Urunk,
mindig dicsőítve magasztaljunk,
de leginkább a mai napon,
amikor húsvéti Bárányunk, Krisztus,
végső diadalt aratott a bűn fölött.
Ő ugyanis akkor, amikor eljött az óra,
nem védte meg földi életét,
hanem vállalta a halált is,
hogy ezzel megpecsételje mindazt,
amit közöttünk élve mondott és tett.
Hogy pedig bizonyosságot tegyen
tanításának isteni eredetéről,
dicsőségesen feltámadt,
hogy ezzel még fényesebben megvilágítsa
az Élet kapuját,

és megmutassa a homályban élő világnak
az Atyához vezető utat.
Mostantól kezdve mindazok,
akik ezen az Úton járnak,
birtokolják az Életet,
és a halálnak nincs hatalma rajtuk.
Ezért az angyalokkal és főangyalokkal,
trónállókkal és uralmakkal
és a mennyei seregek egész hadával
a Te dicsőséged himnuszát zengjük,
szüntelenül énekelve:
Szent, szent, szent a seregek Ura, Istene!
Telve ég és föld a Te dicsőségeddel.
Hozsanna a magasságban.
Áldott, aki az Úr nevében jó.
Hozsanna a magasságban!

(1973)